

Марія БОЙКО

*Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
maryboyko@tnpu.edu.ua*

Наталія БОЙКО

Здобувачка першого освітнього рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Підготовка майбутнього вчителя неможлива без звернення до цінностей, механізмів їх перетворення з суспільних на особистісні. Адже вони визначають змістову основу його професійної діяльності, безперервного професійного саморозвитку. Цінності не з'являються спонтанно, вони залежать від соціальних, політичних, економічних відносин у суспільстві. Обираючи ту чи іншу цінність, особистість майбутнього вчителя формує довгостроковий план поведінки й визначає тривалу змістову перспективу своєї професійної діяльності.

Аксіологічний підхід є засадничим для педагогічної теорії і практики, оскільки зорієнтований на людину як найвищу цінність. У розв'язанні глобальних проблем вищої освіти, він передбачає передусім виховання гуманістичного типу особистості майбутнього фахівця. Цінності, відтворюються й реалізуються в культурі особистості (ієрархія життєвих і професійних цінностей, їх вплив на процес розвитку й саморозвитку особистості). Надзвичайно важливим критерієм гуманізації вищої освіти є не стільки набуті знання, вміння та навички, скільки усвідомлення й прийняття кожним здобувачем гуманістичних цінностей, прагнення до постійного самовдосконалення [1, с.67].

Відповідно до Закону «Про вищу освіту» основними завданнями закладу вищої освіти є збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства [4].

Аксіологічний підхід в професійній підготовці майбутнього вчителя визначає ціннісну спрямованість його діяльності, відображає ціннісні орієнтації педагога, потребу в самоактуалізації, самоствердженні, самовираженні; передбачає прагнення педагога до морального самовдосконалення, з'ясування особистих перспектив; охоплює мотивацію до самоствердження, самореалізацію, саморганізованість. В процесі

відбору змісту, форм, методів для підготовки майбутніх фахівців робить установку на ціннісні орієнтації, спонукає їх до безперервного професійного саморозвитку [3, с.163].

Реалізація аксіологічного підходу в педагогічному процесі закладу вищої освіти передбачає спрямованість майбутнього вчителя на пошук ефективних шляхів досягнення мети в педагогічній діяльності; орієнтацію на професійні цінності; формування таких ціннісних орієнтацій, які б забезпечили його конкурентноспроможність на ринку праці. Цінності, виконуючи функцію стимулів, створюють умови для реалізації особистості на нормативно-рольовому і особистісно-смісловому рівнях. Джерело особистісно-сміислової активності майбутнього вчителя – специфічні для його професійно-педагогічної діяльності потреби: постійне професійне самовдосконалення і надання допомоги своїм учням в їх особистісному розвитку [1, с. 65]. Оскільки, метою Нової української школи є сформувані в учнів ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством. Виховний процес є невід’ємною складовою усього освітнього процесу і має орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) [2].

Зміст аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутнього вчителя може бути розкритим через систему аксіологічних принципів, до яких належать: культуровідповідності освіти та академічної доброчесності. Принцип культуровідповідності реалізується в контексті культури і науки, з орієнтацією освіти, всього освітнього процесу на вищі культурні цінності, опанування і збереження кращих світових, зокрема національних надбань, прийняття соціокультурних здобутків суб’єктами освітнього процесу та їх подальший розвиток; узгодженість навчання і виховання не тільки з культурним середовищем, а й часом і простором, у яких перебуває особистість [5, с.121]. Майбутній учитель є не лише реципієнтом культурних цінностей, а й дослідником культурно-освітніх процесів на основі системи відповідних культурологічних знань та вмінь, пояснених гуманістичними аксіологічними орієнтаціями, творцем аксіологічного середовища.

Доброчесність є фундаментом внутрішньої гармонії людини, забезпечує стійкість її характеру та послідовність морального образу. Вища освіта через навчання і дослідження фактично скріплює цей

фундамент елементами академічної доброчесності, які покликані виховувати інтелектуальну гідність і повагу до різноманіття думок та ідей, реалізуючи тим самим свою соціальну місію [4]. Академічна доброчесність є головною цінністю, моральним ядром академічної культури. В процесі навчання чи проведення досліджень, студенти, викладачі та науковці мають керуватися принципами добра, честі, справедливості та довіри. Ці принципи дають змогу вести діалог, спільний пошук оптимальних рішень у процесі формування особистості майбутнього вчителя.

Отже, в сучасних умовах реформування системи вищої освіти особливо актуальною є проблема впровадження аксіологічного підходу в професійну підготовку майбутніх учителів, оскільки ціннісна складова вищої освіти має свою специфіку, яка виявляється в її прикладному аспекті, вона є основою розвитку індивідуальної траєкторії майбутнього фахівця. Застосування аксіологічного підходу у підготовці майбутніх учителів сприяє формуванню системи особистісних і професійних цінностей, їх ціннісних орієнтацій на безперервний професійний саморозвиток, усвідомлення ними власної самоцінності як майбутнього фахівця в умовах сучасного ринку праці, допомагає осмислити, як досягати мети у професійному саморозвитку та будувати успішну кар'єру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С. С. Аксіологічний підхід до виховання особистості майбутнього вчителя. Креативна педагогіка. Наук.-метод. журнал. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Вінниця: 2015. Вип. 10. С. 63-67.
2. Концепція Нової української школи. URL: [https:// www.kmu.gov.ua /.../ukrainska-shkola-compressed.pdf...](https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf)
3. Онищенко Н. П. Методологічні підходи до викладання педагогічних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. (№ 75), Т. 2. С. 153.
4. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.help/zakonodavstvo-ukraini/1556-18>
5. Рудницька О. П. Культуровідповідність мистецької освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вид-во «Віпол», 2000. С. 108-133.